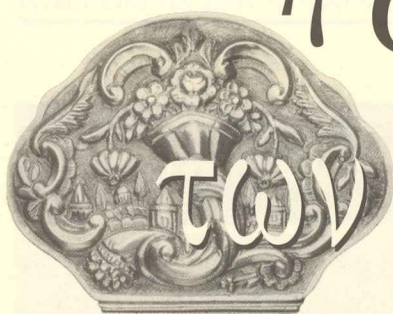
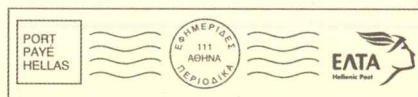

η φωνή

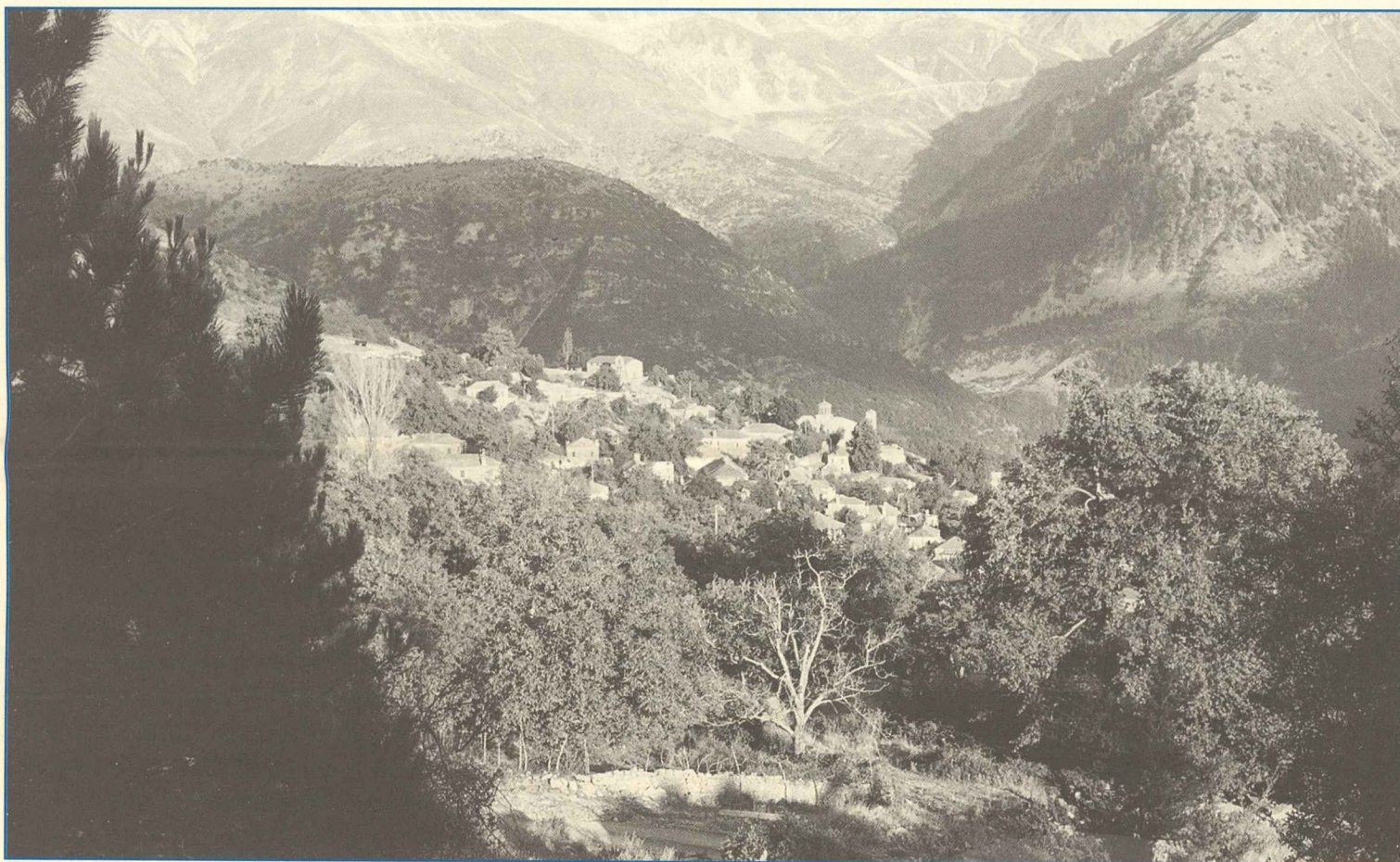
ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΕΝ ΑΤΤΙΚΗ ΚΑΛΑΡΡΥΤΙΝΩΝ • ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΙΔΑΚΗ 20 • 111 43 ΑΘΗΝΑ • ΚΩΔΙΚΟΣ 6746

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 16 • ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2006 • ΑΘΗΝΑ 30-9-2006

ΑΠΟΛΥΤΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΘΕΣΜΟ

Άποψη του χωριού μας από τον Άγιο Αθανάσιο

Πέτυχε απόλυτα το στόχο του ο νέος θεσμός που καθιερώθηκε από φέτος στο χωριό μας το πρώτο Σαββατοκύριακο του Ιουλίου, οι εκδηλώσεις, δηλαδή, ΤΙΜΗΣ, ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΣΤΟΥΣ ΚΑΛΑΡΡΥΤΙΝΟΥΣ ΦΙΛΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΟΥ 1821, που πραγματοποιήθηκαν το Σάββατο 8 και την Κυριακή 9 Ιουλίου. Η προσέλευση του κόσμου υπήρξε πολύ ικανοποιητική και όλες οι εκδηλώσεις στέφτηκαν με εξαιρετική επιτυχία. Ξεχώρισαν για την μεγάλη συμμετοχή μικρών και μεγάλων ο δρόμος τιμής, που περιλάμβανε το γύρο των Καλαρρυτών, η ενδιαφέρουσα ομιλία της ιστορικού κ. Μαίρης Ζάγκλη-Μπόζιου με θέμα την Φιλική Εταιρεία, την Επανάσταση των Καλαρρυτών και τον Γεώργιο Τουρτούρη, που έγινε στην πλατεία του χωριού το Σαββατόβραδο και οπωσδήποτε, η άριστη θεατρική παράσταση που έδωσε το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ιωαννίνων με το έργο Έχω στόχο κύριε Πρόεδρε! του Γ. Χαραλαμπίδη, σε σκηνοθεσία Γιώργου Νάκου. Από την εκδήλωση δεν έλειψαν τα χορευτικά συγκροτήματα των πολιτιστικών

συνλόγων Ιωαννίνων και Λάρισας, που με το γνωστό αγέρωχο ύφος και νεανικό σφρίγος τους μας τόνωσαν ψυχικά. Η Αγία Τριάδα, κατάμεστη, στο Μεγάλο Εσπερινό του Σαββάτου άρχισε να αλλάζει το πρόσωπό της με την ωραιότητα εικονογράφηση των τοίχων, που ξεκίνησε δειλά, ενώ μας τίμησε με την παρουσία του ο υφυπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. κ. Σταύρος Καλογιάννης. Στη Θεία Λειτουργία της Κυριακής στον Ι.Ν. του Αγίου Νικολάου πρωτοστάτησε ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Άρτας κ. Ιγνάτιος, ο οποίος παρέμεινε στους Καλαρρυτές και για τις υπόλοιπες εκδηλώσεις. Ακόμα, ο βουλευτής Ιωαννίνων κ. Αντώνης Φούσας παραβρέθηκε σε όλες τις εκδηλώσεις της Κυριακής. Ευχόμαστε από την πλευρά μας να έχουν και οι επόμενοι εορτασμοί της επετείου την ίδια και καλύτερη επιτυχία και ευχαριστούμε τον πρόεδρο, το δημοτικό συμβούλιο των Καλαρρυτών και όλους τους πολιτιστικούς συλλόγους για την άψογη διοργάνωση και ολοκλήρωση των εκδηλώσεων. Συγχαρητήρια!

η φωνή των ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ

Ιδιοκτήτης
ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΑΤΤΙΚΗ ΚΑΛΑΡΡΥΤΙΝΩΝ

Γιάννη Σταθά 6 • 106 72 Αθήνα

Εκδότης

ΣΠΥΡΟΣ ΦΑΣΟΥΛΑΣ

Γιάννη Σταθά 6 • 106 72 Αθήνα

Τηλ. Γραφείου 210 36 38 235

Διεύθυνση

ΙΩΑΝΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Κατσιμπήρη 40 • 155 61 Χολαργός

Τηλ. 210 65 35 902

ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 15€

Οι Συνδρομές καταβάλλονται

- είτε με ταχυδρομική επιταγή
- είτε με εγγραφή του ονόματος του καταθέτη

στο Λογαριασμό 121/772769-09

Ταμιευτηρίου Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος

στο όνομα ΕΛΕΝΗ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

Αγίας Τριάδος 35, Γλυφάδα 166 74

Τηλ. 210 96 13 495, 210 86 76 865

Στη Λάρισα

στον ΧΡΗΣΤΟ ΚΟΤΑΡΕΛΑ

Τηλ. 2410 28 91 121

Στα Ιωάννινα και τους Καλαρρύτες

στον ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ ΖΑΓΚΛΗ

Τηλ. 26590 61 518 - 26510 48 843

Υπεύθυνη για τις διευθύνσεις

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΑΚΟΥΛΑ

Γεωργίου Μαριδάκη 20 • 111 43 Αθήνα

Τηλ. 210 20 20 356

Παραγωγή - Εκτύπωση

Φωτόλιο & Typicon A.E.

Δημαράκη 20 • 118 55 Βοτανικός

Τηλ. 210 34 12 632 - 210 34 70 808

Fax: 210 34 71 167

Ο λόγος της Σύνταξης

Ένα ζωντανό καλοκαίρι πέρασε εφέτος, ηλιόλουστο αν και δροσερό, ζεστό στα μέσα Αυγούστου, με απογευματινές βροχές, μπόρες και κάποιους κατακλυσμούς, που όμως δεν πτόησαν –πώς θα μπορούσαν άλλωστε;- τους μόνιμους κατοίκους και θαμώνες των Καλαρρυτών, αλλά και τους αρκετούς επισκέπτες. Στο εορτολόγιο με τα πανηγύρια του χωριού μας προστέθηκε εφέτος μία καινούρια γιορτή, σημαντική και πανελλήνιας εμβέλειας, ο «εορτασμός μνήμης, τιμής και ευγνωμοσύνης στους καλαρρυτινούς Φιλικούς και αγωνιστές του 1821», που θα φέρνει επισήμους και απλούς πολίτες από κάθε γωνιά της Ελλάδας στον τόπο μας, για να τιμήσουν, όπως έγινε το 1930 στην «Εκατονταετηρίδα» την επέτειο της εξέγερσης.

Η καλή προσπάθεια που έγινε, πλαισιώθηκε εκτός από τα γνωστά, αναμενόμενα πολιτιστικά δρώμενα και από μία εξαιρετική θεατρική παράσταση, που μας γέμισε αισιοδοξία και ικανοποίηση. Φάνηκε ότι όταν η οργάνωση γίνει έγκαιρα και σωστά, όταν το κοινοτικό συμβούλιο είναι ικανό, πρόθυμο, ακούραστο, όταν έχει στόχους και φαντασία, όλα είναι δυνατά. «Έχω στόχο, κύριε πρόεδρε» ήταν ο τίτλος του θεατρικού έργου και αλήθεια, τι περισσότερο χρειάζεται το κάθε παραμελημένο χωριό, όπως ήταν μέχρι πρότινος οι Καλαρρύτες, από έναν πρόεδρο και ένα κοινοτικό συμβούλιο άξιο, δυναμικό με θέληση, ικανότητες και στόχους;

Οι εκλογές πλησιάζουν και το χωριό είναι σε αναβρασμό. Όλοι είδαμε τα τέσσερα τελευταία χρόνια τη βελτίωση που βίωσε το χωριό και τα έργα που έχουν ήδη δρομολογηθεί και σύντομα θα προσθέσουν και αυτά τα δικά τους πλεονεκτήματα στην καθημερινή πραγματικότητα των Καλαρρυτινών. Η δυναμική πορεία που πήραν οι Καλαρρύτες δεν πρέπει να αναχαιτιστεί τώρα, δεν πρέπει να τελεσιδικήσουμε ξανά και να πέσουμε στο λήθαργο όπου βρισκόμασταν επί πολλά χρόνια. Το νέο κοινοτικό συμβούλιο και ο νέος πρόεδρος, που θα εκλεγούν στις 15 Οκτωβρίου, πρέπει να συνεχίσουν το δύσκολο έργο, που έχει αρχίσει, και το χωριό να παραμείνει σε μία πορεία ανοδική. Να μείνει στην επικαιρότητα με τις έξυπνες πρωτοβουλίες, τα παραδοσιακά πανηγύρια, που όμως πρέπει να προσθέτουν πάντα και κάτι καινούριο, ώστε να διαφέρουν από τα πανηγύρια των άλλων χωριών. Ακόμα το νέο συμβούλιο πρέπει να φροντίσει για περισσότερα έργα υποδομής και αισθητικής ανάδειξης. Υπάρχουν ακόμα πολλά να γίνουν και δεν μπορούμε να χαλαρώσουμε τώρα που όλα ξεκίνησαν. Με τις δικές μας δυνάμεις, με τη συνεργασία όλων μας, με τη βοήθεια των ευρωπαϊκών κοινοτικών προγραμμάτων, με τη βοήθεια της πολιτείας, βάζοντας πάντα πίσω το προσωπικό συμφέρον και πιστεύοντας στην κοινή προσπάθεια, πρέπει να πορευτούμε έχοντας μοναδικό στόχο την ανάδειξη και την επαναφορά στη ζωή, των Καλαρρυτινών.

η Σύνταξη

Τα άρθρα δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη και τις απόψεις του Συλλόγου.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΑΣ

Η αναστήλωση του νερόμυλου στον Μπαϊκούση. Μήπως κάτι πρέπει να γίνει και με τις λαμαρίνες;

Τόσο η Φωνή των Καλαρρυτινών, όσο και ο Σύλλογος των εν Αττική Καλαρρυτινών, που την εκδίδει, έχουν σαν αρχή τους να μην στηρίζουν και να μην εκφράζουν οποιοδήποτε πολιτικό κόμμα, οποιαδήποτε ιδεολογία ή κάποιον υποψήφιο στις εκλογές και πολύ μάλλον να μην αναμιγνέονται στις εκλογές για την ανάδειξη προέδρου και κοινοτικού συμβουλίου στο χωριό μας. Αυτή η αρχή δεν οφείλεται σε έλλειψη θάρρους δημοσιοποίησης των απόψεών μας ή σε καιροσκοπισμό. Οφείλεται, αφενός μεν στο ότι ο σύλλογός μας έχει ως μέλη Καλαρρυτινούς που ανήκουν ή και δραστηριοποιούνται, σε διαφορετικούς πολιτικούς χώρους, αφετέρου δε στο ότι θέλουμε να μπορούμε να απευθυνόμαστε σε όλους τους Καλαρρυτινούς, σε οποιονδήποτε χώρο και αν ανήκουν, εφόσον συστρατεύονται στην προσπάθειά μας για την ανάπτυξη και την προβολή του χωριού μας. Αυτή όμως η πάγια αρχή μας δεν έχει την τυπική ακαμψία, που χαρακτηρίζει όσους οικοδομούν ένα προφίλ προς τα έξω για λόγους επικοινωνιακούς και μόνο, παραγνωρίζοντας την ουσία. Έτσι, η μη συστράτευση μας με τις θέσεις ενός κόμματος ή μίας παρατάξεως, δεν απο-

κλείει την επιβράβευση οποιουδήποτε έχει συμβάλει στην πρόοδο και την ανάπτυξη του χωριού μας, ανεξαρτήτως του χώρου στον οποίο ανήκει. Διαφορετικά θα οδηγούμαστε στην απαράδεκτη εξομίσωση όλων, με αποτέλεσμα, εκτός των άλλων, και την απογοήτευση όσων εργάζονται πραγματικά για την πρόοδο του χωριού μας, όταν διαπιστώσουν ότι τους εξομιάζουμε με όλους τους υπόλοιπους, λόγω μίας αμφιλεγόμενης «ουδετερότητας». Την πολιτική αυτή την τηρήσαμε μέχρι σήμερα και θα την τηρήσουμε και στο μέλλον, έστω και εάν ενοχλήσαμε ορισμένους στο παρελθόν. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι κανείς μέχρι σήμερα δεν ισχυρίστηκε ότι τόσο ο σύλλογός μας, όσο και η Φωνή των Καλαρρυτινών συνταυτίστηκαν με κάποιο κόμμα ή κάποια ομάδα στο χωριό.

Σήμερα, με την ολοκλήρωση μίας τετραετίας του παρόντος Κοινοτικού Συμβουλίου και του προέδρου του Χρήστου Κοταρέλα στην διακυβέρνηση του χωριού μας, πιστεύουμε ότι θα πρέπει να κάνουμε αυτή την παρέκκλιση από την προαναφερθείσα αρχή μας και να τους επαινέσουμε για το έργο που επιτέλεσαν. Και κυρίως, γιατί κατόρθωσαν αυ-

τό που χρόνια τώρα επιδίωκαν οι περισσότεροι Καλαρρυτινοί, την υπέρβαση δηλαδή ανόητων και αδιέξοδων αντιπαράθεσεων και την επικράτηση πνεύματος ενότητας και σύμπνοιας στο χωριό. Η εκτίμηση αυτή δεν είναι μόνο δική μας, αλλά και της συντριπτικής πλειοψηφίας των Καλαρρυτινών, τους οποίους, νομίζουμε ότι εκφράζουμε με αυτή μας την εκτίμηση, είτε ψηφίζουν στο χωριό, είτε ασκούν αλλού το εκλογικό τους δικαίωμα, αλλά παραμένουν δεμένοι συναισθηματικά με τους Καλαρρύτες και αγωνιούν για την πορεία του χωριού της καταγωγής τους. Χωρίς να θέλουμε να διαγράψουμε τις όποιες θετικές ενέργειες έγιναν από τα προηγούμενα κοινοτικά συμβούλια και τους προηγούμενους προέδρους της κοινότητας, δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε την μεγάλη ποιοτική διαφορά, που βιώσαμε κατά την τετραετία που διανύουμε: κοσμογονία έργων, κινητοποίηση από τον πρόεδρο της κοινότητας όλου του ανθρώπινου δυναμικού του χωριού χωρίς αποκλεισμούς, σοβαρή προσπάθεια επίλυσης όλων των προβλημάτων και τέλος, συνεχής δυναμική παρουσία του προέδρου της κοινότητας, όπου αυτό ήταν απαραίτητο.

Στα Γιάννενα, στους Καλαρρύτες, στην Λάρισα, στην Αθήνα, το χωριό εκπροσωπούνταν και είχε λόγο σε όλα τα κέντρα αποφάσεων και ο πρόεδρος της κοινότητας δεν εφείδετο χρόνου ούτε όταν επιβαλλόταν να δείξει το φιλόξενο και συνεργάσιμο πρόσωπο των Καλαρρυτών, τόσο σε υψηλούς επισκέπτες, όσο και σε φίλους του χωριού μας. Οι στόχοι που προωθήθηκαν κατά την τελευταία τετραετία είχαν προοπτική και έτσι, προσπάθειες ετών, που είχαν βαλτώσει, όπως π.χ. η αξιοποίηση της περιουσίας της *Αναπτυξιακής Εταιρείας των Καλαρρυτών* και η αναβάθμιση του δρόμου προς τη Θεσσαλία, που πολύ

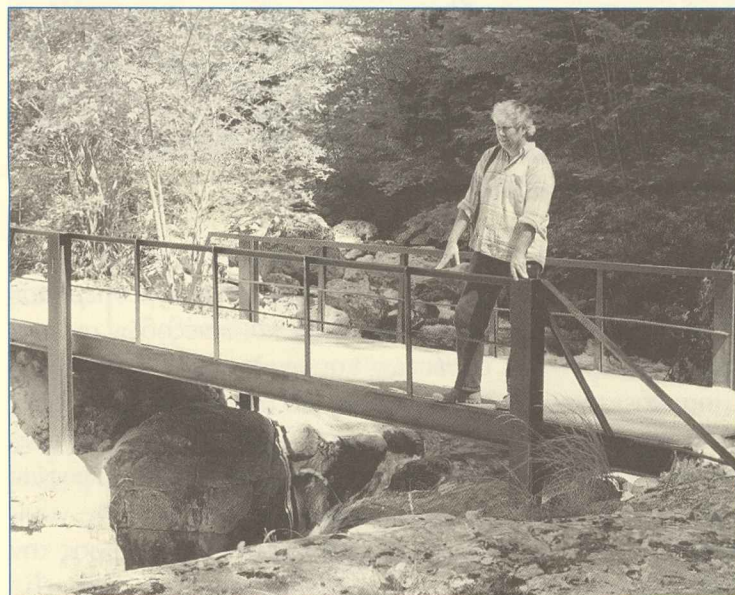
χλιαρά προωθήθηκαν στο παρελθόν από την κοινότητα, τώρα προωθήθηκαν δυναμικά, με αποτέλεσμα να ευελπιστούμε για τη μεν πρώτη περίπτωση ότι σύντομα επιτέλους θα έχουμε θετικά αποτελέσματα, για δε τη δεύτερη, που υλοποιείται ήδη, να μπορούμε σύντομα να επωφεληθούμε όλοι.

Κατά την άποψή μας, όσοι δεν αναγνωρίζουν αυτή την πραγματικότητα ή εθελουφλούν ή είναι απληροφόρητοι. Για αυτό και ευχόμαστε, ο νυν πρόεδρος Χρήστος Κοταρέλας να συνεχίσει και την επόμενη τετραετία το δημιουργικό του έργο και το κοινοτικό συμβούλιο που θα εκλεγεί να κινείται στο ίδιο μήκος κύματος.

Οι Καλαρρύτες έχουν πολύ λίγες δυνατότητες και ευκαιρίες ανάπτυξης για να τις σπαταλούν σε αδιέξοδες και παράλογες αντιπαραθέσεις, ομαδοποιήσεις, εγωισμούς και πείσματα. Εμείς πάντως, σαν σύλλογος, θα συνεχίσουμε να συμπαραστεκόμαστε σε όποιον εργάζεται πραγματικά για το χωριό μας και βεβαίως στο νέο κοινοτικό συμβούλιο που θα εκλεγεί στις 15 Οκτωβρίου 2006, εφόσον συνεχίσει την δημιουργική πορεία που χαρακτηρίστηκε κατά την τετραετία που διανύσαμε και που έρχεται στο τέλος της.

Σπύρος Φασούλας, Δικηγόρος,
Πρόεδρος του Συλλόγου
των Εν Αττική Καλαρρυτινών.

Μερικά από τα έργα που βρίσκονται ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ στο χωριό

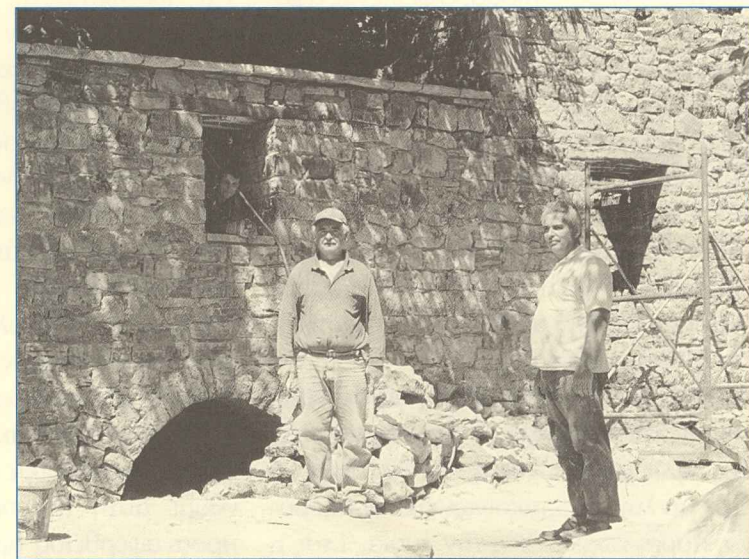
Η καινούρια σιδερένια γέφυρα του Καλαρρυτικού, που οδηγεί στο νερόμυλο.

Ο νερόμυλος της Κονιάσας όπως ήταν πριν ένα χρόνο.

Ολοκληρώνονται τα έργα αναστήλωσης των νερόμυλων στην Κονιάσα και κάτω από του Μπαϊκούση, ενώ θα ανακατασκευαστεί το καλντερίμι που οδηγεί σε αυτούς. Πριν ένα χρόνο, όταν επισκεφτήκαμε την Κονιάσα, ο νερόμυλος βρισκόταν ετοιμόρροπος κάτω από κισσούς και φυλλώματα. Την περσινή απογοήτευση διαδέχτηκε η ανακούφιση στη θέα του συνεργείου που ανέλαβε το έργο. Ελπίζουμε η αναστήλωση να γίνει σωστά, οι μύλοι και τα μαντάνια να ανασυγκροτηθούν και να γίνουν επισκέψιμοι χώροι, όπου οι παλιοί θα θυμούνται και οι νεότεροι θα πληροφορούνται και θα διδάσκονται για τη λειτουργία των παραδοσιακών υποδομών της ορεινής κοινότητας. Μετά την ολοκλήρωση των έργων, δεν πρέπει τα ιστορικά κτίρια να αφεθούν στην τύχη τους, αλλά να χρησιμοποιηθούν σαν τόποι ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τους επισκέπτες των Καλαρρυτών. Η σήμανση, ο κατάλληλος φωτισμός από ειδικό ηλεκτρολόγο και τα επεξηγηματικά κείμενα να ανατεθούν στα αρμόδια άτομα.

Στην τελική ευθεία φαίνεται να μπαίνουν και τα έργα συντήρησης των μονοπατιών στην Πουλιάνα, ενώ έπονται αυτά προς το Συρράκο, το Ματούκι και προς τους Αγίους Αναργύρους. Η δασική υπηρεσία καθυστερεί συχνά τις εγκρίσεις, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν να χαθούν οι επιδοτήσεις. Πώς θα έλθουν οι περιηγητές, χωρίς μονοπάτια;

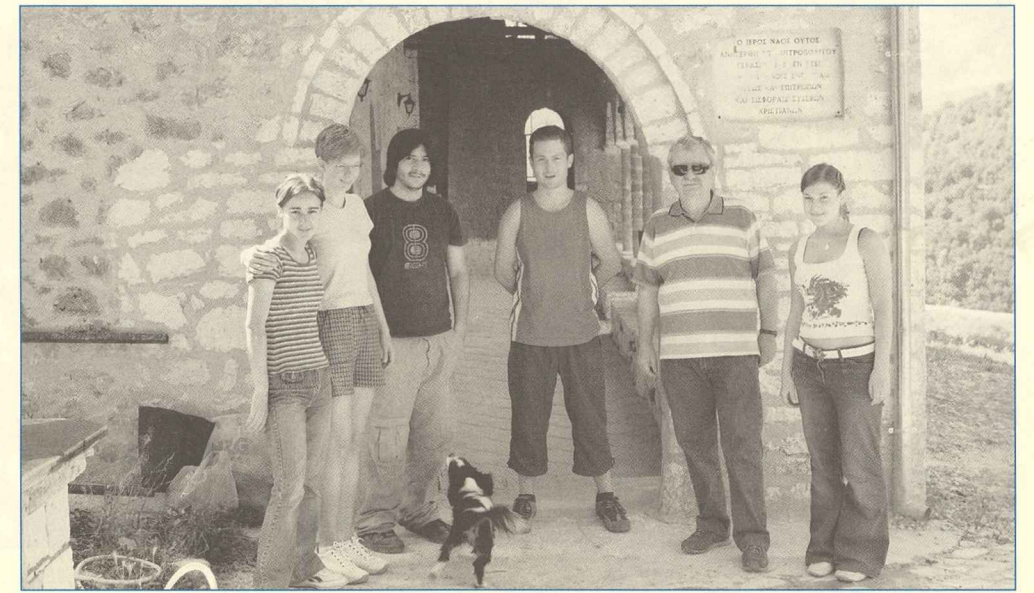
Το συνεργείο του Πάνου Κώστη μπροστά στον αναστηλωμένο νερόμυλο της Κονιάσας.

ΝΕΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ

Νέοι εθελοντές του κόσμου προσφέρουν τις σωστικές υπηρεσίες τους στον Άγιο Νικόλαο Καλαρρυτινών

Γράφει ο Άσσερ Μπρίνι

Χάρη στην πρωτοβουλία του προέδρου του χωριού μας Χρήστου Κοταρέλα να συνεργαστεί η Κοινότητα με την μη κυβερνητική οργάνωση **Προγράμματα Εθελοντικής Εργασίας Για Το Περιβάλλον**, φιλοξενήσαμε φέτος για πρώτη φορά στους Καλαρρύτες μία διεθνή ομάδα νέων. Η οργάνωση **ΠΕΕΓΤΠ**, που ιδρύθηκε το 1987, πραγματοποιεί έργα για την τοπική ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος, τη διαφύλαξη της παράδοσης και στοχεύει στην ενεργοποίηση των πολιτών με τη συνεργασία νέων εθελοντών από όλο τον κόσμο. Μέσα από τις δράσεις της, η οργάνωση δίνει τη δυνατότητα στους νέους να εργαστούν ομαδικά, να γνωρίσουν νέους τόπους και τρόπους ζωής και να συμβάλλουν στην δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου. Από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα έχουν διοργανωθεί 182 προγράμματα εθελοντικής εργασίας σε 80 περιοχές της Ελλάδας, όπου συμμετείχαν 3.100 εθελοντές από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Σε κάθε πρόγραμμα συμμετέχουν 15 περίπου νέοι εθελοντές από όλο τον κόσμο, που καθοδηγούνται από εκπαιδευμένους ομαδάρχες. Εργάζονται 5-6 ώρες την ημέρα και φιλοξενούνται σε απλές εγκαταστάσεις. Το πρόγραμμα διαρκεί δύο εβδομάδες και κάθε χρόνο προσφέρονται πολλών τύπων εργασίες σε διάφορες χώρες, που καλύπτουν τη φαντασία και των πιο απαιτητικών νέων! Μερικές από τις προσφερόμενες εργασίες είναι η συντήρηση ποδηλατικών και πεζοπορικών διαδρομών στην Ισλανδία, η ανακατασκευή αγροκτήματος της εποχής του Σιδήρου στη Δανία, οι κηπουρικές και ανθοκομικές εργασίες στην Αγ. Πετρούπολη στη Ρωσία, η ψυχαγωγία παιδιών που ζουν στους δρόμους της Καλκούτα στην Ινδία, κλπ. Στους Καλαρρύτες φέτος, το τελευταίο δεκαπενθήμερο του Ιουλίου, αποστολή της ομάδας ήταν ο καθαρισμός της εξωτερικής επιφάνειας της τοιχοποιίας του Αγίου Νικολάου από τον ασθέστη και η ανάδειξη της λιθοδομής. Οι εθελοντές ανταποκρίθηκαν με ενθουσιασμό και συνέπεια στο έργο και άφησαν τις καλύτερες εντυπώσεις στο χωριό μας στο διάστημα των 2 εβδομάδων που δούλεψαν. Ευγενικοί και κεφάλτοι, έζησαν ανάμεσά μας και συμμετείχαν στις εκδηλώσεις *Μνήμης και Τιμής στους Καλαρρυτινούς Αγωνιστές του 1821*, τρέχοντας το γύρο του χωριού. Με μεγάλη χαρά είδαμε τον αρχηγό της ομάδας, ιρλανδό Frank Kelly να τερματίζει πρώτος και να κερδίζει το κύπελλο!

Αναμνηστική φωτογραφία της ομάδας εθελοντών από τον Ι.Ν. Αγίου Νικολάου Καλαρρυτινών. Από αριστερά: η Akvile Motuzaite από τη Λιθουανία, η Zsolia Valentin από την Ουγγαρία, ο Αλέξανδρος Σπυροπούλος από την Ελλάδα, ο Frank Kelly από την Ιρλανδία, ο πρόεδρος της κοινότητας Χρήστος Κοταρέλας και η Olga Shantarina από τη Ρωσία. Απουσιάζει η φινλανδή Katri Peltoniemi που είχε την ημέρα εκείνη χροή μάγισσα. Στα πόδια τους περιφέρεται η μασκότ της ομάδας Ρόξη.

Μιλήσαμε μαζί τους και όλοι δήλωσαν πως λάτρεψαν τους Καλαρρύτες και ότι θέλουν οπωσδήποτε να ξαναέλθουν.

«Εγώ μαθαίνω ηπειρωτικούς χορούς στην Ουγγαρία» μας λέει η Zsolia Valentin «και έτσι ήρθα εδώ να δω από κοντά την περιοχή». Η φινλανδή Katri Peltoniemi ήθελε να μείνει σε μία μη-τουριστική περιοχή της Ελλάδας που να πλησιάζει όσο περισσότερο γίνεται την πραγματική κουλτούρα της περιοχής, έτσι επέλεξε το πρόγραμμα στους Καλαρρύτες, ανάμεσα σε πολλά άλλα. Το ίδιο είπε και η Olga Shantarina, που μας επισκέφτηκε από το μακρινό Irkutsk της Ρωσίας, δηλαδή από τη Σιβηρία! Η ευαίσθητη Olga δεν μπορούσε να συγκρατήσει τα δάκρυά της το τελευταίο βράδυ και της υποσχέθηκαμε να την καλέσουμε σύντομα και πάλι εδώ. Στις δύο εβδομάδες που έμειναν στο χωριό μας, οι νέοι εθελοντές του έδωσαν ζωή και μας θύμισαν πόσο η συνεργασία όλων είναι απαραίτητη για να προσδεύσει ένας τόπος! Τα νεαρά ευτυχισμένα πρόσωπα των εθελοντών του κόσμου μας έδωσαν νέες προοπτικές, νέα πνοή και ελπίδες. Μακάρι το πρόγραμμα να επαναληφθεί και του χρόνου! Μακάρι τέτοιες πρωτοβουλίες να δίνουν το καλό παράδειγμα και στους άλλους νέους, στους ηπειρώτες, που θα προσφέρουν εθελοντική εργασία για τους Καλαρρύτες! Ευχαριστούμε από καρδιάς τους φετινούς εθελοντές:

Frank KELLY, από την Ιρλανδία
Katri PELTONIEMI, από την Φινλανδία
Olga SHANTARINA, από τη Ρωσία
Zsolia VALENTIN, από την Ουγγαρία
Akvile MOTUZAITE, από την Λιθουανία
Σωτηρία ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ, από την Αθήνα
Αλέξη ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟ, από την Αθήνα

Η φινλανδή Katri Peltoniemi στο τέρας του αγώνα, παρόλο τον τραυματισμό στο πόδι της.

Ο Frank Kelly δέχεται τα συγχαρητήρια του προέδρου της κοινότητας Χρ. Κοταρέλα για τη νίκη του στον αγώνα δρόμου.

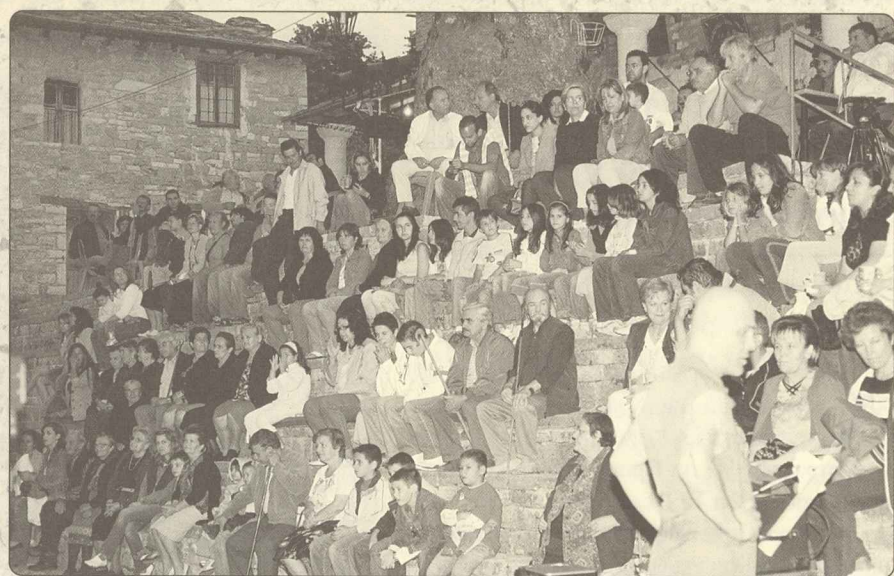
ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΜΝΗΜΗΣ, ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ

Η εκπρόσωπος του Συλλόγου των Εν Αττική Καλαορυτινών Ι. Κωνσταντίνου καταθέτει το στεφάνι του συλλόγου στο ηρώον, παρουσία των επισήμων.

Σκηνές από τη θεατρική παράσταση «Έχω στόχο κύριε πρόεδρε»

Το κοινό μαζεύεται για τη θεατρική παράσταση.

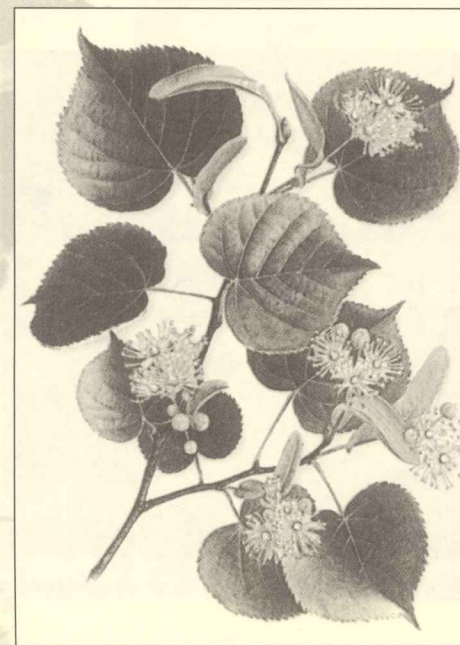
Κυριακή πρωί περιμένοντας στη σειρά για το «στάρι».

Τα χορευτικά συγκροτήματα δίνουν το παρόν.

Τα φαρμακευτικά φυτά της περιοχής των Καλαρρυτών

Τίλιο

Το υπέροχο αυτό δέντρο που ευδοκίμει στην περιοχή μας το βλέπουμε να στολίζει αγέρωχο και καταπράσινο κάθε αυλή σχεδόν των Καλαρρυτών, αλλά και να ξεχωρίζει με το ποικίλο πράσινο χρώμα του ανάμεσα στη σκούρα πυκνή βλάστηση της Πουλιάνας. Αναπτύσσεται αυτοφυώς, αλλά καλλιεργείται το ίδιο εύκολα και το συναντάμε σε πολλές ονομαστές πλατείες της χώρας μας αντί για πλατάνια, όπως εκείνη της πόλης της Κέρκυρας, δίνοντάς τους μία ιδιαίτερη γοητεία, βαθύ ίσκιο και ένα μαγευτικό άρωμα την εποχή της ανθοφορίας.

Το τίλιο, που ονομάζεται επιστημονικά *Tilia cordata* ή *Tilia platyphyllos*, λέγεται και φλαμουριά ή φιλύρα. Είναι δέντρο αιωνόβιο και φυλλοβόλο, φτάνει μέχρι τα 30 μέτρα ύψος και οι ρίζες του είναι δυνατές και βαθιές. Καλό είναι μάλιστα, να το φυτεύουμε σε κάποια απόσταση από τους τοίχους των σπιτιών, για να μην κινδυνεύουν τα θεμέλια. Ο φλοιός του τίλιου είναι λείος, γκριζος και στα καλλιεργημένα δέντρα πρέπει να καθαρίζεται από τις φελλώδεις ουσίες που επικαθόνται εκεί.

Φαρμακευτικές ιδιότητες

Τα φύλλα, τα λουλούδια, οι καρποί και η φλούδα του τίλιου έχουν όλα φαρμακευτικές ιδιότητες και χρησιμοποιήθηκαν για αυτές από την αρχαιότητα. Εκτός αυτού,

ο Διοσκουρίδης πίστευε ότι ο χυμός και τα επιθέματα φρέσκων φύλλων της φλαμουριάς θεραπεύουν το δάγκωμα του φιδιού, ενώ κατά τον Πλίνιο, η μυρωδιά του δέντρου κρατά τα ερπετά αυτά μακριά. Οι δραστικές ουσίες που περιέχονται στο τίλιο είναι το αιθέριο έλαιο φαρνεζόλη, φλαβόνες, κερσιτροσίδια, πολυφαινόλες, βλέννες, κουμαρίνες και ταννίνες, που έχουν και χρωστικές ιδιότητες. Τα διάφορα μέρη του δέντρου, που συλλέγονται στην αρχή της ανθοφορίας, χρησιμοποιούνται σε αφεψήματα ή σε έγχυμα. Το αφέψημα του ξερού θρυμματισμένου φλοιού του τίλιου είναι στυπτικό και το-

νωτικό. Είναι άοσμο, έχει λίγο πικρή γεύση και χρησιμοποιείται σε ρευματισμούς και αρθритικά, επειδή διαλύει το ουρικό οξύ, σε κυστίτιδα, δυσπεψία, απόφραξη σπλήνας και χολής.

Το αφέψημα των φύλλων, ιδίως εάν γίνει σε λευκό ξηρό κρασί, απομακρύνει τις πέτρες των νεφρών και ηρεμεί την ημικρανία. Τα τρυφερά φύλλα του τίλιου μπορούν να διατηρηθούν σε ξύδι, να γίνουν δηλαδή τουροσί και να καταναλωθούν όπως τα φύλλα της κάρπας. Τα άνθη και οι καρποί του τίλιου σε αφέψημα καταπραύνουν τον οργανισμό και δρουν σαν ελαφρύ υπνωτικό, αντισπασμωδικό, χολαγωγό, προστατεύουν από την ουρία, την αρτηριοσκλήρωση, την ισχιαλγία και την ημικρανία.

Αφέψημα φύλλων και λουλουδιών χρησιμοποιείται και στην κοσμετολογία σαν λοσιόν προσώπου και όχι μόνον έχει καταπραυντικές ιδιότητες, αλλά εξαλείφει τις φακίδες και μειώνει τις ρυτίδες.

Αφέψημα: γίνεται βράζοντας ένα λίτρο νερό με 15-30 γρ. τίλιο. Πίνουμε το αφέψημα αυτό μέσα στη διάρκεια μίας ημέρας. Αφέψημα φλούδας γίνεται βράζοντας ένα κουταλάκι τρίμματος σε ένα φλιτζάνι νερό.

Έγχυμα: φτιάχνεται ρίχνοντας 30 γρ. φύλλων σε μισό λίτρο θραστό νερό και αφήνοντάς το σκεπασμένο για 10 λεπτά. Το πίνουμε τρεις φορές κατά τη διάρκεια της ημέρας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ 2000-2006

■ Ιδιωτικά έργα που χρηματοδοτούνται ■ Αποκατάσταση εξωτερικών όψεων ιδιωτικών κτιρίων

Η Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου χρηματοδοτεί αναπλάσεις οικισμών και ιδιωτικών έργων, που εντάσσονται σε περιοχές οικισμών για τις οποίες έχει συσταθεί η μελέτη ανάπλασης. Επιχορηγείται αποκλειστικά η αποκατάσταση των εξωτερικών όψεων του κτιρίου, ενώ δεν περιλαμβάνεται στην ενίσχυση οποιαδήποτε μετατροπή στο εσωτερικό του κτιρίου. Το σύνολο των παρεμβάσεων αφορούν κτίσματα εντός των χαρακτηρισμένων ως παραδοσιακών οικισμών και διατηρητέων. Δικαιούχοι είναι φυσικά πρόσωπα, νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, πολιτιστικοί σύλλογοι.

Ο.Τ.Α. και επιχειρήσεις Ο.Τ.Α. Ο δικαιούχος θα πρέπει να είναι ο νόμιμος ιδιοκτήτης. Επιλέξιμες είναι οι δαπάνες για μελέτες, εφόσον αφορούν την κατασκευή του έργου και οι δαπάνες κατασκευών. Ο ΦΠΑ δεν περιλαμβάνεται σε καμία κατηγορία δαπανών και επιβαρύνει εξ ολοκλήρου τον τελικό αποδέκτη. Ως ημερομηνία έναρξης των εργασιών θεωρείται η ημερομηνία της θετικής γνωμοδότησης της επένδυσης από τη Γνωμοδοτική Επιτροπή Έγκρισης των Επενδυτικών Σχεδίων. Προηγούμενες δαπάνες δεν καλύπτονται. Ο Οδηγός Εφαρμογής και ο Φάκελος Υποψη-

φιότητας του Μέτρου θα είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας Ηπείρου (www.perpae.gr). Η ενίσχυση χορηγείται με μορφή επιδότησης και ανέρχεται σε ποσοστό 60% του συνολικού κόστους της επένδυσης, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 30.000 ευρώ. Η ίδια συμμετοχή δεν μπορεί να είναι μικρότερη του 20% της συνολικής δαπάνης. Τα έργα πρέπει να ολοκληρωθούν εντός 12 μηνών από την υπογραφή της έγκρισης υπαγωγής στο Μέτρο. Για περισσότερες λεπτομέρειες, οι ενδιαφερόμενοι συγχωριανοί πρέπει να απευθύνονται στο ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ 2000-2006.

Χειροτεχνία...

ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΣΤΟΥΣ ΚΑΛΑΡΡΥΤΕΣ

Γράφει η Ιωάννα Κ. Κωνσταντίνου

Μερικές από τις κούκλες και τα ρούχα τους.

Από πέρσι το καλοκαίρι, που φύτρωσε η τρομερή αυτή ιδέα στο μυαλό της φίλης Τζένης Φασούλα-Κοτσιφάκη, δεν έλεγε να φύγει. Την έφερνε και την ξανάφερνε γύρο στο μυαλό της, οργανώνοντας και προετοιμάζοντας την ψυχή, τους εμπλεκόμενους και τα απαραίτητα. Τον Ιούλιο, έφτασε η Τζένη πριν την υπόλοιπη οικογένεια στο χωριό, γιατί η λαχτάρα της υλοποίησης ήταν τόση, που δεν μπορούσε πια άλλο να περιμένει! Τότε, μας το ανακοίνωσε και επίσημα: θα έδειχνε στα κορίτσια του χωριού πώς να υφαίνουν σε μικρό φορητό αργαλείο και πώς να φτιάχνουν παιχνίδια μόνες τους.

Η ιδέα της ήταν εξαιρετική, το ζητούμενο όμως ήταν πώς να δελεάσει τα κοριτσόπουλα να καταπιαστούν με μία ξεχασμένη παραδοσιακή χειροτεχνία, όταν οι μανάδες τους δεν ασχολήθηκαν ποτέ με αυτή και οι γιαγιάδες τους είχαν από καιρό ξεχάσει. Κακά τα ψέματα, η χειροτεχνία και ο αργαλειός δεν είναι «in» στις μέρες μας! Η δαιμόνια Τζένη, ωστόσο, δεν πτοήθηκε. Τους έταξε ταγαράκια πολύχρωμα και πλουμιστά, ρούχα κούκλας και στολίδια. Έτσι κι έγινε! Με τα πρώτα κοριτσόπουλα να φθάνουν δειλά-δειλά και αναποφάσιστα, ξεκίνησε το «σχολείο του αργαλειού» με

δυό τρία κοριτσάκια στο σπίτι της Τζένης. Τους μικρούς φορητούς αργαλειούς είχε φτιάξει με οδηγίες της ίδιας ο Απόστολος Κατσιγιάννης και τα μαλλιά τα έβαψε και τα ετοίμασε εκείνη. Αρχικά ύφαναν μονόχρωμο, μετά ριγέ και στο τέλος το διακόσμησαν με κρόσια, φουντίτσες, χάντρες, ξυλαράκια, κι ό,τι άλλο στολιδάκι βρέθηκε στα απίθανα σεντούκια της υφάντρας Τζένης. Η υφαντική φρενίτιδα άρχισε τότε να μπολιάζει και άλλα κοριτσόπουλα και η ευγενής άμιλλα του καλύτερου εργόχειρου να κατακυριεύει τις νεανικές καρδιές. Αναδύθηκαν οι θαμμένες στα γονίδια ευαισθησίες της φυλής τους και βρέθηκε ξανά το νόημα της ομαδικής σπιτικής χειροτεχνίας, της οικοτεχνίας, της ταυτόχρονης συναναστροφής με άλλα νεαρά κορίτσια τη στιγμή της προσωπικής δημιουργίας, με τρόπο μοναδικό, πρωτότυπο, αλλά και τόσο αρχαίο! Μετά τα ταγάρια, ακολούθησαν οι χειροποίητες κούκλες, που φτιάχτηκαν, όπως τον παλιό καιρό, με βάση ξύλινη, κεφάλι από μαλλί, ρούχα χρωματιστά από δεκάδες κουρελάκια και στολίδια κάθε λογής. Οι κούκλες καβάλησαν μετά στα άλογα από λυγαριά που έφτιαχναν άλλοτε τα αγόρια και που τώρα μας έφτιαξε και πάλι ο Αποστόλης Κατσι-

γιάννης, που τον ευχαριστούμε θερμά. Είχαμε και σφεντόνες από ξύλο. Τούτες, τις έφτιαξε ο Φίλιππος Κότσιας, που τον ευχαριστούμε πολύ.

Το συνεργείο δούλεψε καθημερινά μέχρι το δεκαπενταύγουστο και έδειξε τη δουλειά του περήφανο κι ευτυχισμένο στο ΚΕΠ των Καλαρρυτών κατά τη διάρκεια του πανηγυριού. Του χρόνου ελπίζουμε σε μεγαλύτερη ακόμα προσέλευση, και από μεγαλύτερες ηλικίες. Ελπίζουμε να έχουμε τοποθετήσει και έναν μεγάλο αργαλειό, για όσες ενδιαφέρονται για πιο προχωρημένη εκμάθηση. Τι θα λέγατε αν ιδρύαμε στο μέλλον έναν γυναικείο συνεταιρισμό με υφαντά και άλλα χειροποίητα προϊόντα, που επιδοτείται κιόλας; Ακούγεται όμορφο, ρομαντικό και τρομακτικό; Σε πολλά άλλα χωριά το έκαναν πράξη και τώρα οι γυναίκες εκεί είναι ευτυχισμένες.

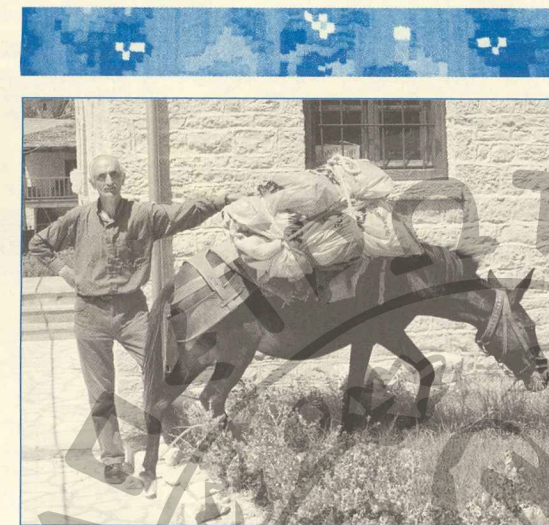
Τα κορίτσια που συμμετείχαν στο σεμινάριο ήταν :

- Αγγελική Μητρογιώργου
- Κωνσταντίνα Μητρογιώργου
- Αλεξάνδρα Μαρούδη
- Αγγελική Κότσια
- Ειρήνη Μπακαγιάννη
- Βασιλίνα Σόγια
- Αναστασία Μόκα

Οι μαθήτριες με τη δασκάλα τους

Τα κορίτσια δείχνουν τα εργόχειρά τους

Ο Κότας, όπως πάντα, συμμετείχε κι εκείνος κουβαλώντας τα απαραίτητα.

Διαβάσαμε και σας

Από το άρθρο του Στέλιου Παπαδόπουλου *Το μπατάκι στις πηγές του Καλαμά, μικρή συμβολή στη μελέτη της προβιομηχανικής τεχνολογίας*, που δημοσιεύτηκε στον 10^ο τόμο της έκδοσης του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος το 1995, επιλέξαμε να σας παρουσιάσουμε αποσπάσματα. Στο κείμενο ο συγγραφέας ύστερα από μία σύντομη επισκόπηση των διαφορετικών σημασιών του όρου «τεχνολογία» και «προβιομηχανικός», που σχετίζονται με την κατασκευή των νερόμυλων στον ηπειρωτικό χώρο, καταπιάνεται με την ιστορία του μπατακιού και το ρόλο του στην παραγωγή των υφαντών. Παρου-

Η ιστορία των νεοελληνικών τεχνικών είναι ένας επιστημονικός τομέας ουσιαστικά ανύπαρκτος. Αποδεχόμαστε ωστόσο κάποιες κοινές αρχές. Η **τεχνική**, είναι μία «αποτελεσματική παραδομένη πράξη» που υπηρετεί την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών και δημιουργεί το οικοσύστημα μίας ανθρώπινης κοινωνίας. Η **τεχνολογία** είναι ο λόγος για τις τεχνικές (τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται, τα υλικά και οι διαδικασίες), ενώ η σπουδή των τεχνικών και η μεταφορά τους από την εμπειρική, προφορική/τεχνική παράδοση στη γραπτή/περιγραφική/επιστημονική τεχνολογία είναι η **ιστορία των τεχνικών**.

Τα τεχνικά προβιομηχανικά συστήματα αποδιαρθρώθηκαν στη χώρα μας γύρω στη δεκαετία του 1960. Η χειροτεχνία αχρηστεύτηκε από τα φθηνά βιομηχανικά προϊόντα, από την ανάπτυξη του οδικού και του ηλεκτρικού δικτύου, από τα αστικά πρότυπα καταναλωτικών πρακτικών. Μέχρι τότε, η χειροτεχνία έζησε, επειδή τα βιομηχανικά προϊόντα

δεν ανταποκρίθηκαν στις απαιτήσεις των καταναλωτών. Μετά όμως το 1960 όλα βιομηχανοποιούνται. Στην προβιομηχανική εποχή ο χώρος οργανώνεται σε κύκλους επάλληλους: της μεγάλης κλίμακας των στρατιωτικών και των εμπόρων, των προσκυνητών και των περιηγητών, της μεσαίας κλίμακας των εποχιακών μετακινήσεων κτηνοτρόφων και πλανόδιων τεχνιτών, της μικρής κλίμακας που ελέγχει η πόλη, η εμποροπανήγυρη ή η μονή. Τέλος, της καθημερινής κλίμακας, της κοινότητας, που ορίζουν οι τοπικές πηγές ενέργειας: δάσος, ποτάμι, λιβάδια. Το χώρο μετρά ο άνθρωπος ή το μουλάρι, συνδέουν τα μονοπάτια και τα γεφύρια, η μνήμη των γερόντων καθορίζει τα όρια. Τον χώρο εξανθρωπίζει και εξαγιάζει ο μό-

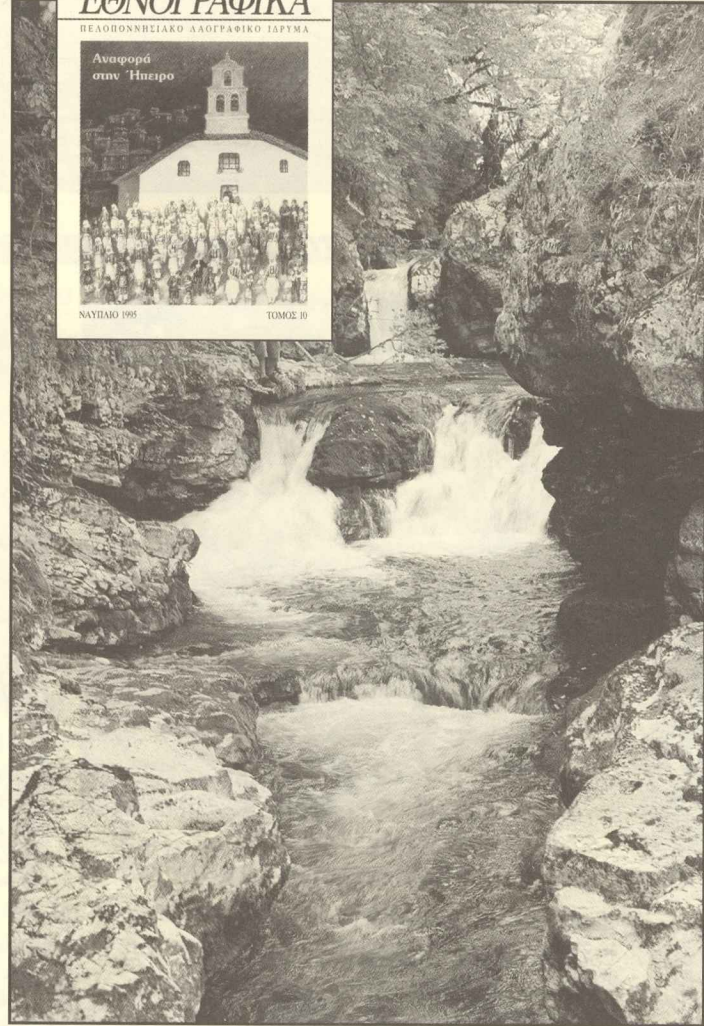
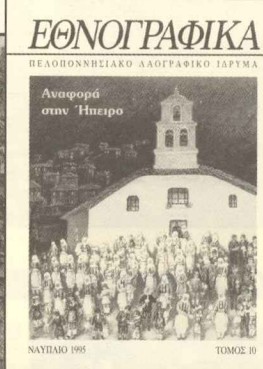
σιάζει τα κριτήρια επιλογής της θέσης του μύλου, τις σχέσεις μυλωνάδων-πελατών, τις συνθήκες εργασίας και τα οικονομικά τους. Τέλος, περιγράφει την κατασκευή του μπατακιού και της μηχανής του. Τώρα, που στους Καλαρρύτες αναστηλώνονται οι δύο μύλοι, θεωρούμε απαραίτητο να συμβουλευτούμε παρόμοια άρθρα και να έλθουμε σε επαφή με τους ειδικούς επιστήμονες που αφιέρωσαν τη ζωή τους στην παραδοσιακή λαογραφία, πριν προβούμε σε ενέργειες που σχετίζονται με την επισκευή του τεχνολογικού τους εξοπλισμού, και πριν τα παραδώσουμε στην κοινότητα.

χθος, η παρουσία νερού, αγίου και κοιμητηρίου. Τον σηματοδοτεί η μνήμη (τοπωνύμια), ελέγχει η όραση, ενώνει η καμπάνα. Ο χώρος του τεχνίτη είναι το εργαστήρι ή ο μύλος του και το πελατειακό δίκτυο γύρω τους.

Ο χρόνος της αγροτικής κοινωνίας, από την οποία προέρχεται ο τεχνίτης και την οποία κυρίως υπηρετεί, είναι μία κανονική κυκλική διαδοχή διαμετρικά αντίθετων φυσικών καταστάσεων (φως-σκοτάδι, καλοκαίρι-χειμώνας), βιολογικών (εγρήγορη-ύπνος) και παραγωγικών (εργασία-ανάπαυση) ενεργειών. Ημερονύκτιο, εβδομάδα δουλειάς, μηνιαίος κύκλος, εξάμηνα, προσφέρουν ένα αίσθημα ασφάλειας μέσα στη γενική αβεβαιότητα και επιτρέπουν το σχεδιασμό για τις μεγαλύτερες διάρκειες. Οι ρυθμοί είναι γενικά αργοί, πλησιέστεροι στους βιολογικούς και σπάνια γίνονται πιεστικοί. Εργάζεται κανείς όσο μπορεί και όσο οι συνθήκες το επιτρέπουν. Άλλωστε η ζωή είναι σύντομη, αβέβαιη, με απαιτήσεις και δυνατότητες περιορισμέ-

νες. Ο χρόνος είναι χρόνος αναμονής, υπομονής, βραδύτητας, σχεδόν ακινησίας. Ακρίβεια στη μέτρηση του χρόνου δεν χρειάζεται. Ο αγροτικός κόσμος δεν έχει ρολόγια και ημερολόγια (και όταν τα αποκτά, δεν τα ακολουθεί).

Το μηχανικό ρολόι εμφανίζεται τον 14^ο αιώνα και επιβάλλει σταδιακά μία νέα έννοια του χρόνου: ευθύγραμμος, συνεχής, υποχρεωτικός, άσχετος δηλαδή προς τους ρυθμούς του κόσμου, φυσικούς και βιολογικούς. Διαμορφώνει μία νέα κοινή γλώσσα και μέτρο. Το ρολόι, όπως και ο χάρτης, συντελούν στη διαμόρφωση των νέων αντιλήψεων για το χρόνο και το χώρο, σύμφωνα με τις οποίες αυτά είναι μεγέθη συνεχή, μετρήσιμα, εκμεταλλεύσιμα. Υπαγο-

παρουσιάζουμε...

ρεύουν μία αλλαγή στα κίνητρα και τις επιδιώξεις, στο νόημα της ζωής. Κατά μία έννοια η αλλαγή αυτή δεν έχει συντελεστεί στη χώρα μας ολοκληρωτικά ούτε και σήμερα. Τα ωράρια και οι ρυθμοί εργασίας μας, η πειθαρχία, η ακρίβεια που συχνά μας λείπουν, το μαρτυρούν. Οι προβιομηχανικές αντιλήψεις παραμένουν, οι νοοτροπίες είναι ανθεκτικές.

Η προβιομηχανική κοινωνία χρησιμοποιεί τις ήπιες (ανανεώσιμες) πηγές ενέργειας: τον ήλιο (για το στέγνωμα καρπών, φύλλων, φαγητών, δερμάτων, πήλινων σκευών), τη θιόμαζα για την παραγωγή φωτισμού και θέρμανσης; (ψήσιμο με βουνιές), την αιολική για τα ιστία των ανεμόμυλων και το υδάτινο δυναμικό των ποταμών για την παραγωγή κίνησης.

Ο μύλος

Μύλος και ρολόι αποτελούν τις δύο σημαντικές μηχανές που σημάδεψαν την ιστορία των τεχνικών. Ο μύλος, η μηχανή αξιοποίησης της δύναμης του νερού, είναι ένα κτίριο, μία υδραυλική εγκατάσταση προσαγωγής, ρύθμισης και χρήσης της ροής του νερού, ένας σταθερός εξοπλισμός, εργαλεία, τεχνίτες, πλέγμα οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων. Προσαρμόζεται σε διαφορετικές χρήσεις: μύλος για την άλεση σταριού, θαλασσιού, μπαρούτης, για τη σύνθλιψη ελιών, νεροπρίονο για την πρίση των κορμών, μαντάνι για το χτύπημα των μάλλινων υφασμάτων-ενδυμάτων, υδροκίνητη σφύρα για τη σφυρηλάτηση του σιδήρου. Ο μύλος είναι ένα πρόδρομο εργοστάσιο γνωστό από την αρχαιότητα, σε κάθετη όμως ανάπτυξη ποσοτική μετά τον 10^ο αι. στη Β. Ευρώπη: είναι η εποχή της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης που στηρίχτηκε στην ανάπτυξη των μηχανών, καθοριστικού παράγοντα υπεροχής του δυτικού κόσμου. Την εποχή εκείνη τα ποτάμια είχαν τη θέση που σήμερα έχει το πετρέλαιο και οι μύλοι ήταν τα πιο διαδεδομένα «εργοστάσια». Πρόσφεραν, σε σχέση με τον άνθρωπο, μίαν ισχύ 50 ως 100 φορές μεγαλύτερη και σε σχέση με το άλογο 10 φορές μεγαλύτερη. Η απογραφή μετά την Επανάσταση αναφέρει 6000 μύλους εκ των οποίων τα τρία τέταρτα ερειπωμένοι. Ένας απολογισμός του ειδικού στο θέμα Στεφ. Νομικού τους ανεβάζει σε 20.000. Ενδεικτική είναι η χαρτογράφηση 80 υδρομυλικών εγκαταστάσεων στη γύρω από τη Δημητσάνα περιοχή.

Ο μύλος είναι μία μηχανή σύλληψης και μετατροπής της ενέργειας του νερού κατασκευασμένη κατά 99% από ξύλο. Η κάθετη «φτερωτή» συλλαμβάνει την ορμή του νερού με βαθμό απόδοσης 25% εάν το νερό περνά από κάτω, κατά 60% αν χτυπά τη «φτερωτή» πλευρικά στο 1/3 τας ύψους της και κατά 75% εάν πέφτει το νερό από πάνω. Ας διευκρινίσουμε, ότι «μύλος» σημαίνει γενικά υδροκίνητη εγκατάσταση ή και γενικά ένα μυλικό συγκρότημα, όπου ανάλογα με την προσφερόμενη υδροενέργεια λειτουργούν περισσότερες μηχανές: αλευρόμυλοι, μπατάνια, νεροτριβές (που δεν είναι, βέβαια, «μηχανές» αλλά επιτελούν ένα σημαντικό έργο). Το κύριο πρόβλημα μετά τη σύλληψη του νερού είναι η μεταφορά του και κυρίως η μετατροπή της συνεχούς κυκλικής κίνησης της «φτερωτής» σε παλινδρομική για την αξιοποίησή της από άλλες, διαφορετικές μηχανές, όπως λ.χ. το μπατάκι

(ή μαντάνι) που χτυπούσε τα μάλλινα υφάσματα. Εδώ παρεμβαίνει η εκκεντροφόρος άτρακτος (ή άξονας ή αδράχτι με παταριά).

Το μαντάνι, μία μηχανή εννέα αιώνων

Το πρώτο ασφαλές δείγμα μαντανιού αναφέρεται το 1086-87 σε ένα χωριό της Κάτω Νορμανδίας στη Γαλλία. Το τελευταίο γνωστό ανακατασκευάστηκε στα Δολιανά της Ηπείρου το 1985: εννιάκοσια χρόνια στην υπηρεσία των πληθυσμών που χρησιμοποιούν το μαλλί για πρώτη ύλη στην ένδυσή τους και στα υφαντά εξοπλισμού του σπιτιού τους. (...)

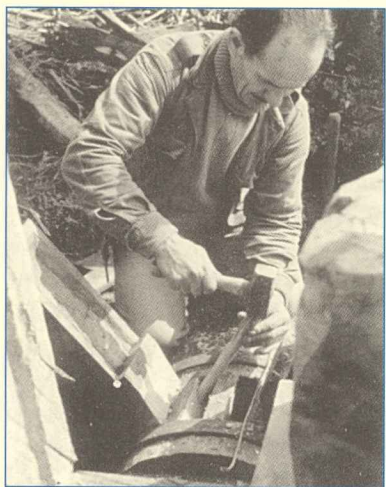

Πελέκημα του κονταλιού της «φτερωτής»

Τα τουρκικά αρχεία μνημονεύουν τα μαντάνια τον 15^ο αι. Ένα από αυτά βρισκόταν στη Λαμία. Μέχρι τη δεκαετία του 1950 υπήρχαν πολλά. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 υπήρχαν ακόμη τουλάχιστον τρία, ένα στο Αγ. Όρος, ένα στη Σαμαρίνα της Πίνδου και το τρίτο στα Δολιανά, στις πηγές του Καλαμά. Θα πρέπει να προστεθεί ότι το μπατάνισμα με τα πόδια ή με τον κόπανο διατηρήθηκε ως την εποχή μας σε απομακρυσμένες περιοχές, που δεν είχαν μπατάκι ή σε δύσκολες εποχές που δεν επέτρεπαν τη λειτουργία των μπατακιών, όπως στη γερμανική κατοχή.

Το μπατάνισμα ή πύληση, είναι μία σημαντική φάση στην κατασκευή των μάλλινων. Έρχεται μετά το κούρεμα των προβάτων, το πλύσιμο και ξάσιμο του μαλλιού, το γνέσιμο με τη ρόκα, το στρίψιμο δύο ή τριών κλωστών μαζί και την ύφανσή του στον αργαλειό. Μετά την ύφανση ακολουθούν οι επεξεργασίες του υφάσματος, διαδικασίες που του δίνουν την τελική όψη και ποιότητά του. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι επεξεργασίες σε υγρή κατάσταση, πλύσιμο και πύληση και σε στεγνή κατάσταση ένα είδος χτενίσματος, για να αποκτήσει το ύφασμα πέλος, και ένα είδος κουρέματος, για να γίνει το πέλος απόλυτα κανονικό. Το μπατάνισμα των υφασμάτων ένδυσης γινόταν στο μπατάκι, των υφαντών του οικιακού εξοπλισμού στη νεροτριβή.

Η λέξη «μπαταναίζω» που σημαίνει κτυπώ (batuo στα βλάχικα και battre στα γαλλικά), ποδοπατώ, κτυπώ με τον κόπανο, που ανεβοκατεβάζω με τα χέρια στην ακροποταμιά. Το χτύπημα του μάλλινου αποσκοπεί και επιτυγχάνει να διαπλέξει και να πυκνώσει τις

Κάρφωμα του πύρου στην υποδοχή

ίνες του μαλλιού, τις κλωστές του μάλλινου και να προσδώσει πάχος και αντοχή στο ύφασμα με αντίστοιχη σημαντική μείωση του πλάτους και του μήκους του. Αποτελεί προϋπόθεση για να κοπεί και να ραφτεί το ύφασμα. Το μπατάνιασμα γίνεται στη νεροτριβή ή στο μπατάνι. Στην πρώτη μπαίνουν τα διάφορα σκεπάσματα του κρεβατιού ή του πατώματος, όπως η βελέντζα που έχει μέσα τα φλόκια για ζεστασιά, οι κάπες των βοσκών, οι φλοκωτές που έχουν τα φλόκια προς τα έξω για να είναι αδιάβροχες. Στη νεροτριβή, όσα μάλλινα νήματα δεν έχουν συμπληρωθεί βγαίνουν προς τα έξω και δίνουν στο ύφασμα ένα πέλος. Αυτό καθιστά τις κουβέρτες πιο ζεστές και τις κάπες πιο αδιάβροχες, γιατί η βροχή γλιστρά πάνω του. Στο μπατάνι όσα νήματα εξέχουν κόβονται από το χτύπημα των κοπάνων και η επιφάνεια του υφάσματος γίνεται λεία (σαγιάκι). Το να υφάνει κανείς πυκνά και να μπατανιάσει το ύφασμα όσο χρόνο πράγματι χρειάζεται, είναι μυστικά ποιότητας που δεν γνώριζαν όλοι. Υπήρχε μία μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα υφάσματα των Σαρακατσάνων, των Καραγκούνηδων και των Βλάχων.

Η επιλογή της θέσης

Τοποθέτηση και ρύθμιση του τριβάνου κοπανιού από τον συνεργείο

και στεγνό καλοκαίρι, για να στεγνώνουν γρήγορα τα υφάσματα. Το σημαντικότερο έργο στην κατασκευή του μύλου είναι η συγκέντρωση του νερού. «Καθένας με τον πόνο του κι ο μυλωνάς το αυλάκι» λέει η παροιμία που τονίζει την κεντρική σημασία της κανονικής υδροδότησης του μύλου. Η θέση του μύλου καθορίζεται ακόμα από τη βέλτιστη διαφορά ύψους μεταξύ του ψηλότερου σημείου που φτάνει το νερό με το κανάλι και του χαμηλότερου επιπέδου, όπου είναι εγκατεστημένες οι μηχανές. Όσο μεγαλύτερο είναι το ύψος και η ποσότητα του νερού, τόσο γρηγορότερα εργάζονται οι μηχανές. Από ύψος 5 μ. μία ροή νερού με 16 εκ. διάμετρο χρειάζεται 24 ώρες για να ετοιμάσει 100 κιλά υφαντού υφάσματος.

Οι πελάτες

Οι ορεινοί Βλάχοι φορούσαν όλοι ρούχα μάλλινα χειμώνα-καλοκαίρι. Εξαιρέση αποτελούσαν οι ποδιές, οι κεφαλόδεσμοι, το νυφιάτικο φόρεμα και το νέο πουκάμισο. Βαμβακερά δεν υπήρχαν. Υφάσματα και υφαντά γίνονταν στο σπίτι με μαλλιά, συνήθως δευτέρης ποιότητας, γιατί τα καλά πήγαιναν στην αγορά ή για τα προικιά. Ήδη το 1985 είναι αδύνατο να βρεθούν γυναίκες πρόθυμες να υφάνουν για οποιαδήποτε τιμή το ύφασμα μίας φορεσιάς. Ελάχιστα υφάνουν ακόμα μόνο για τους βοσκούς συζύγους τους, επειδή τα έτοιμα βιομηχανικά ρούχα δεν τους ζεσταίνουν. Ο μυλωνάς μπορεί και αναγνωρίζει τα υφαντά των πελατών του. Μπορεί ακόμα να αναγνωρίσει τα χρόνια που πέρασαν από την κατασκευή τους και εάν το ύφανε νέα ή γριά (η νέα υφάνει πιο πυκνά και με σκληρότερο το νήμα της). Όλα τα υφάσματα πληρώνονταν ίδια από τον πελάτη, 40 δρχ. το κιλό το 1985, παρόλο που μερικά υφάσματα χρειάζονται 6 ώρες επεξεργασίας και άλλα 12 ώρες.

Οι μυλωνάδες

Η δουλειά στο μύλο ήταν σκληρή και την εποχή που ήταν πλούσια σε νερά (Οκτώβριο με Μάρτιο) δούλευαν 24 ώρες το 24ωρο. Δούλευαν αρκετά άτομα, ολόκληρη η οικογένεια του μυλωνά, συγγενείς και ίσως βοηθοί, για να προλάβουν να εξυπηρετήσουν τους πελάτες. Τους μύλους τους νοίκιαζαν συνήθως, αλλά υπήρχαν και μυλωνάδες-ιδιοκτήτες. Γύρω στο 1940-50 μία στάνη με 20 οικογένειες έφερνε 250 περίπου κιλά ύφασμα για τα μπατάνια και 125 κιλά για τις νεροτριβές. Οι συναλλαγές του μυλωνά με την κοινότητα ήταν ποικίλες και ο μύλος γινόταν τόπος κοινωνικών συναντήσεων, όπου ο μυλωνάς ήταν ο άρχοντας. Ο μυλωνάς παρακολουθούσε συνεχώς την καλή λειτουργία του μπατανιού, έτσι ώστε εάν άκουγε έναν αποσυντονισμό του ρυθμικού ήχου της μηχανής, πετιόταν να διορθώσει αμέσως τη βλάβη, για να μην χαλάσει το ύφασμα. Τα ματάνια ανήκουν συνήθως σε μοναστήρια ή σε κοινότητες και ενοικιάζονται για μία πενταετία και στη συνέχεια για περισσότερο.

Η κατασκευή του μπατανιού

Στην κατασκευή του μπατανιού χρησιμοποιούνταν ξύλα σκληρά, όπως τα δρύινα, που αντέχουν στην μεγάλη τριβή. Για το κεντρικό τμήμα του μπατανιού χρειάζονταν ένα ξύλο πολύ χοντρό, που αναλογούσε σε δέντρο ηλικίας άνω των 100 χρόνων. Για το λόγο αυτό, τα δέντρα που βρίσκονταν δίπλα σε μονή ή σε ναό του χωριού προστατεύονταν και κόβονταν μόνο για τέτοιες σημαντικές ανάγκες της κοινότητας. Αφού κόβονταν τα δέντρα, τα πελεκούσαν στην επιθυμητή μορφή και τα έβαζαν στο νερό του ποταμού για 6 μέχρι 12 μήνες για να μη σαπίσουν ή ανοίξουν όταν θα τα έβαζαν στη χρήση. Η διαδικασία αυτή αύξανε τη διάρκεια ζωής των ξύλων από 5 σε 15 χρόνια. Ο σιδεράς του χωριού έφτιαχνε τα λίγα σιδερένια στοιχεία της κατασκευής. Το συνεργείο των ξυλουργών που έφτιαχνε το ματάνι ήταν απόλυτα εξειδικευμένο. Η ξύλινη μηχανή που κατασκεύαζε ήταν υψηλής αξιοπιστίας. Αφού τεθεί σε λειτουργία η μηχανή αυτή, εργάζεται επί χρόνια συνεχώς και συχνά, τους 5 μήνες το χρόνο σε 24ωρη βάση, με μία ταχύτητα 60 στροφών το λεπτό.

Στον Προφήτη Ηλία

Πέμπτη 20 Ιουλίου, ξημέρωσε ένα πανέμορφο πρωινό στους Καλαρρύτες. Ο βοριάς δυνατός από νωρίς, κατέβαζε τη θερμοκρασία πιο κάτω κι από αυτό που υπολογίζαμε. «Πόσοι θα ανέβουν άραγε σήμερα στο εξοκλήσι του προφήτη Ηλία;» σκέφτηκα μόνη μου. Αφήσαμε το αυτοκίνητο στην ανηφόρα και αρχίσαμε την ανάβαση. Κάτι η απότομη πλαγιά, κάτι ο δυνατός αέρας κοντέψαμε πολλές φορές να γλιστρίσουμε στο φρύδι του βουνού. Γύρω τριγύρω βράχια γκριζά και ανεμοδαρμένοι χαμηλοί θάμνοι. Ανάμεσά τους η «σκούπα» και η «ντροάγκα» που φύτρωνε παντού, είχε ωριμάσει τους πορτοκαλένιους μικρούς καρπούς της και στόλιζε το τοπίο.

Φτάσαμε λίγο αργοπορημένοι και η λειτουργία είχε ήδη αρχίσει. Μερικά αδύναμα κεράκια τρεμόσβηναν από το ρεύμα μπιγμένα στην άμμο μέσα στα φτωχικά μανουάλια. Έψελναν ο Ναπολέων Ζάγκλης και ο Γεωργούλας Μόκας. Η κατάνυξη ήταν μεγάλη μέσα στο εκκλησάκι. Μια χούφτα άνθρωποι μαζεμένοι σεμνά πάνω σε μια βουνοκορφή για να δοξάσουν τον προφήτη Ηλία. Σαν τέλειωσε η λειτουργία, μοιράστηκε

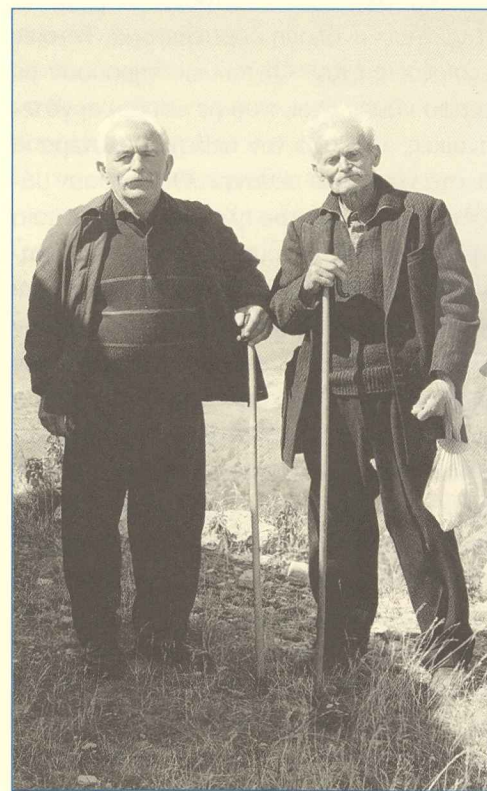
το σάρι από την οικογένεια του Βασίλη Αντωνίου και μας προσφέρθηκε ελληνικός καφές, που είχε κι αυτός γεύση ιδιαίτερη και αναζωογονητική. Ακολούθησε κουβέντα και αγνάντεμα από εκεί ψηλά. Μπροστά μας βλέπαμε σαν «πιάτο» το Συρράκο και ολόγυρά μας τις ανεμοδαρμένες βουνοκορφές. Όλα γύρω λαμπερά κι αστραφτερά πίσω από τον αέρα που φυσουσανούσε. «Ας βγάλουμε

μία αναμνηστική φωτογραφία όλοι μαζί!» πρότεινα. Καθίσαμε τότε όλοι μαζί στο γρασίδι και τραβήξαμε μία αναμνηστική φωτογραφία. Δεν μπόρεσα να μη σκεφτώ ότι σε μερικές δεκάδες χρόνια από τώρα, ίσως κάποιος αγέννητος ακόμα καλαρρυτινός δημοσιεύσει ξανά αυτή τη φωτογραφία στην τοπική εφημερίδα του χωριού μας.

Ιωάννα Κωνσταντίνου

20 Ιουλίου 2006 στον Προφήτη Ηλία

Ο Βασίλης Αντωνίου και ο Γεωργούλας Μόκας

Ο Ναπολέων Ζάγκλης και ο Γιάννης Τσόλας

Γράφτηκε... Λέχθηκε...

Με επιστολή του, για ευχές προς την εφημερίδα μας ενόψει του καλοκαιριού, ο βουλευτής Ν. Ιωαννίνων, κ. Μιχάλης Χρ. Παντούλας μας έστειλε την εισήγηση του φιλόλογου-συγγραφέα κ. **Μάνθου Σκαριώτη**, καθηγητή του 1^{ου} Γυμνασίου Χαλανδρίου από το Μονολίθι Ιωαννίνων, στο Α' επιστημονικό συνέδριο για τα Τζουμέρκα, που διοργανώθηκε από την ΙΑΕΤ και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Η ΙΔΙΟΤΥΠΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ «ΓΗΓΕΝΩΝ»

Το θέμα της ανακοίνωσής μου συγκρούεται με ό,τι υπάρχει έξω και γύρω μας. Από εκεί, η απείθαρχη, η ανυπότακτη φύση, γεμάτη ζωή, από εδώ, δεκάλεπτο περί φθοράς. Μίας φθοράς που θα έπρεπε να είναι φυσιολογική, είναι όμως κοινωνικά παθολογική. Συγκεκριμένα, πρόκειται για την παρακμή και το τέλος των τελευταίων «γηνενών» στα Τζουμέρκα. Ως «γηνενείς», να εννοήσουμε ό,τι ακριβώς δηλώνει η λέξη: τους δημιουργημένους εξ ολοκλήρου από τη γη τους. Αυτούς που δεν «μόλεψαν» τα χούγια τους με ξένη νοοτροπία και ήθη. Ο άνθρωπος, λένε, είναι προέκταση του τόπου και των καιρών του. Αναφερόμαστε λοιπόν σε αυτούς, που είναι πλασμένοι με υλικά από τα βουνά τους και τα ποτάμια τους μέσα στο χυτήριο των ιδιομορφών κοινοτικών περιστάσεων. Και είναι οι τελευταίοι, γιατί οι επόμενοι, για πολλούς λόγους, έχουν γίνει πλέον πολίτες του πλανήτη.

Για να τους προσδιορίσουμε ηλικιακά, είναι οι γεννημένοι περίπου την πρώτη τριακονταετία του περασμένου αιώνα. Οι μεγαλύτεροι από αυτούς δεν υπάρχουν πια. Οι νεότεροι, βρίσκονται σήμερα στο δεύτερο μισό της τρίτης ηλικίας. Αποτελούν, κι όχι μόνο οι Τζουμερκιώτες, αλλά και οι συνομήλικοί τους της υπόλοιπης ορεινής κυρίως Ελλάδας, τον τελευταίο κρίκο μίας αλυσίδας, που η αρχή της χάνεται στους αιώνες.

Αυτή τη γενιά μπορούμε να τη διαιρέσουμε σε δύο μεγάλες ομάδες. Στην πρώτη ανήκουν εκείνοι που δεν χρειάστηκε ή δεν έτυχε ή δε θέλησαν να ξενιτευτούν, αφού μπορούσαν να εργαστούν στα χωριά. Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι, μαστόροι, αγωγιάτες, εργάτες σε εργολαβίες αυτοκινητοδρόμων, μαγαζάτορες, σιδηρουργοί, τσαγκάρηδες, μυλωνάδες, καλατζήδες. Στη δεύτερη ομάδα εντάσσονται εκείνοι, που μετά τον Εμφύλιο, καταπιεσμένοι από τις σκληρές μεταπολεμικές κυβερνήσεις, το παρακράτος και τη φτώχεια, βγήκαν έξω από τα όριά τους αναζητώντας αλλού δουλειά. Ακολούθησαν, δηλαδή, με άλλη κατεύθυνση, οργάνωση και προοπτική, τους παλιούς πλανόδιους χτίστες, (τους «κουδαραίους» στη συνθηματική τους γλώσσα). Από αυτούς τους «ταξιδιώτες», όπως τους έλεγαν, οι περισσότεροι μετανάστευσαν στα αστικά κέντρα της Ελλάδας και προπαντός στην Αθήνα. Στόχος τους ήταν η απαλλαγή από την ασφυξία των χωριών τους, το σταθερό μεροκάματο και ασφαλώς, το ΙΚΑ. Οι υπόλοιποι, αφού τα αστικά κέντρα δεν μπορούσαν να απορροφήσουν άλλους, τράβηξαν για ξένες χώρες: Γερμανία, Σουηδία, Καναδά, Αυστραλία και αλλού. Αυτοί οι ξενιτεμένοι ποτέ δε συμβιβάστηκαν, κατά κανόνα, με τους ξένους τόπους εντός και εκτός της Ελλάδας. Αγνάντευαν τα βουνά του Κεμπέκ και τα ονόμαζαν Τζουμέρκα. Μετρούσαν τις αποστάσεις χρησιμοποιώντας τα τοπωνύμια της περιοχής τους: από Πίλαρ έως Ντρακόντρα, πεις Πλάκα-Άγναντα. Είναι αυτοί, που όπου κι αν έφαγαν ψωμί, τρέφονται με τους ήχους, τις μυρωδιές και τα χρώματα του τόπου τους. Και μετά τη συ-

νταξιοδότησή τους κάποιοι γύρισαν πίσω. Παρέμειναν, συνεπώς, γηνενείς, πλην εξαιρέσεων. Δεν άλλαξαν ούτε αίμα ούτε βλέμμα. Οι νεότεροι αυτής της γενιάς τώρα ζουν εδώ στα χωριά. Προσπερνά τα πολλά προβλήματα, που αντιμετωπίζουν και ξαναγυρίζω στο χαρακτηρισμό που τους δόθηκε πριν: ότι αποτελούν τον τελευταίο κρίκο μίας μαρκάς αλυσίδας. Κρίκο-μεταίχιμιο. Και να γιατί: στη νιότη τους υπήρξαν μέλη της πλατιάς οικογένειας, αυτής δηλαδή που απαρτιζόταν από παππούδες, γονείς και παιδιά. Καθώς προχωρούσαν όμως στη μέση ηλικία και έμπαιναν στην Τρίτη, η ελληνική οικογένεια μετατρέποταν σε «πυρηνική», όπως την είπαν, αποτελούσαν δηλαδή μόνο από γονείς και παιδιά. Έβγαλαν τους παππούδες και στη θέση τους έβαλαν την τηλεόραση και το σκρίνιο. Αποτελούν τη μοναδική γενιά, που τη μισή ζωή της την πέρασε στα πλαίσια της πλατιάς οικογένειας και την άλλη μισή εκτός αυτής.

Στάθηκαν τυχεροί και άτυχοι μαζί. Τυχεροί, γιατί ως παιδιά άκουσαν παραμύθια, ως μεσήλικες φρόντιζαν τους γέροντες τους μέσα στο πατρικό σπίτι και στο τέλος τους έκλεισαν τα μάτια. Όπως αδιασάλευτα έκαναν επί αιώνες και οι πρόγονοί τους. Τα παιδιά που αδιαφορούσαν ή απομόνωναν τους γέροντες με προσχήματα, που προκαλούσαν θυμηδία, χλευασμό, μέχρι οργή, βρίσκονταν κάτω από την κοινωνική κατακραυγή. Πολλά μάλιστα αποτελούσαν σημείο αναφοράς: «σαν τα παιδιά του τάδε» έλεγε ο κόσμος, όταν ήθελε να στιγματίσει ανάλογη συμπεριφορά. Τέτοιες περιπτώσεις, μάλλον εξαιρέσεις ήταν. Οι πολλοί, τηρούσαν με ευλάβεια αυτόν τον άγραφο νόμο. Έτσι, που με καμάρι αργότερα έλεγαν οι παλιές γυναίκες: «φύλαξα τον πεθερό καλύτερα κι από τα παιδιά μου...και στα χέρια μου πέθανε». Θεωρούσαν μάλιστα, πως έτσι εξασφάλιζαν την ευχή του ηλικιωμένου, η οποία καλοστράτιζε ολόκληρη τη φαμελιά. «Έχουν την ευχή των παππούδων, για αυτό πρόκοψαν», λένε ακόμα. Έτσι είχαν μάθει και οι τελευταίοι γηνενείς από τους δικούς τους γονείς και γέρασαν καλά στα σπίτια τους και θέλουν να πεθάνουν εκεί στα χέρια των παιδιών τους. Μόνο τότε ο θάνατος έχει λιγότερο πόνο.

Ως προς αυτό το τελευταίο, όμως, διαψεύστηκαν. Και εδώ βρίσκεται η διαφοροποίησή τους από όλες τις προηγούμενες γενιές και αναμφισβήτητη και από τις μελλοντικές. Γιατί τα παιδιά τους αποκαταστάθηκαν επαγγελματικά στις πόλεις και αφομοιώθηκαν από τον αστικό πληθυσμό. Πίσω, για μόνιμη εγκατάσταση, δεν γύρισε σχεδόν κανείς. Μόνον ως επισκέπτες.

Οι γέροι συνεπώς έμειναν μόνοι (...) γίνονται δέματα που τα κουβαλούν στην πόλη, και ξέρουν ότι η πόλη θα είναι ο τελευταίος τους σταθμός. Για αυτό. Μέχρι να γίνουν δέμα, πασχίζουν να αναβάλουν το ξεσπίτωμά τους για τον άλλο μήνα ή τον άλλο χρόνο ή ακόμα και να το ακυρώσουν. (...) Το αντίπαλο «στρατόπεδο», τα παιδιά, για να τους πείσουν να έρθουν μαζί τους γεμί-

ζουν τα δικά τους όπλα και τους στήνουν στον τοίχο: κινδυνολογία για διαρρήκτες, δολοφόνους, κακούς χειμώνες, καταλογισμό φανταστικών ευθυνών, πρόκληση συναισθημάτων ενοχής, εκβιασμούς και ότι άλλο θα μπορούσαν κατά περίπτωση να μηχανευτούν. Κι όταν δουν πως οι γονείς δεν μπαίνουν σε στράτα, δεν λογικεύονται, τότε προχωρούν σε ταπεινώσεις, σε ψεύτικες απειλές ή σε καθολική απόρριψη «πάρτε το χαμπάρι, έχετε ξοφλήσει». Κι αυτό το τελευταίο είναι ό,τι βαρύτερο μπορείς να πεις σε άνθρωπο οποιασδήποτε ηλικίας, πόσο μάλλον σε εκείνους που είναι μαζί γέροι και παιδιά.

Δεν πρέπει όμως να παραβλέψουμε ότι αυτοί οι τελευταίοι έχουν και άλλο λόγο να αντιδρούν στο προθανάτιο ταξίδι τους: γνωρίζουν άκρες-μέσες τις πραγματικές δυσκολίες της σύγχρονης αστικής οικογένειας. Διαμερίσματα-φυλακές, εργασία και των δύο συζύγων, νέες αντιλήψεις και ήθη (παρεπόμενα, εξηγούν οι κοινωνιολόγοι του φεμινιστικού κινήματος και ξενόφερτων επιρροών), περιορισμένος χρόνος, πιεστικοί όροι διαβίωσης. Μία άλλη παράμετρος, που καθιστά τη θέση τους περισσότερο οδυνηρή.

Ωστόσο, καθώς κι «ο άγιος φοβέ-ρα θέλει», στο τέλος υποκύπτουν. Και αξίζει να σταθεί κανείς στο τελευταίο τους απόγευμα, παραμονή της αναχώρησης, που είναι πιο σκληρό και από το ξένο ψωμί. Αυτοί που τόσα άντεξαν στη ζωή τους, τώρα γονατίζουν. Έτυχε να παρακολουθήσω σκηνή με πρωταγωνίστρια ενενηντάχρονη γιαγιά που για πρώτη φορά την έπαιρναν τα παιδιά της στην πόλη. Όταν κάποιος, άθελά του, σκάλισε την πληγή της («Από αύριο θεία-Βασίλω θα γίνεις Αθηναία!», της είπε), εκείνη τον κοίταξε φευγαλέα και δεν μίλησε. Έσκυψε το κεφάλι, έπασσε τα χείλη της, γύρισε πλάγια δεξιά το βλέμμα της -Θεός ξέρε- διέπλωσε και ξεδίπλωσε αμχανά την άκρη της ποδιάς της, σηκώθηκε από την καρέκλα και διασχίζοντας την αυλή χώθηκε στο δωμάτιό της. Πλησίασαμε ανευλαβώς τη συρτωμένη πόρτα και ακούσαμε τα αναφιλητά της. Κάπως έτσι ξεκινούν όλοι. Γιατί αυτό το απόγευμα, πρέπει να ανακεφαλαιώσουν ολόκληρη τη ζωή τους, να αγναντέψουν από το παραθύρι, να μυρίσουν το βασιλικό, να αποστηθίσουν τις πεζούλες και το ηλιοθασίλεμα, να μετακινήσουν το τοαπί, έτσι, για να βρουν αφορμή να το πιάσουν, να ξεκρεμάσουν τους παλιούς ίσκιους από τους εσωτερικούς τοίχους του σπιτιού τους, να αλλάξουν το βλέμμα τους με το βλέμμα της Παναγίας στο εικονο-

στάσι. Και ακόμα να πεθάνουν προσωρινά, για να τους μοιρολογήσουν προκαταβολικά, όπως διηγείται η Γαλάτεια Σαράντη στον Αποχαιρετισμό της. Αυτά είναι τα δικά τους πράγματα. Αυτά θα βάλουν στην βαλίτσα του δικού τους ταξιδιού.

Το μέλλον της επόμενης γενιάς προβλέπεται διαφορετικό. Αυτοί είναι ικανοί να ζουν και στο χωριό και στην πόλη. Η τρίτη γενιά, οι σημερινοί τριαντάχρονοι, περίπου, και κάτω, είναι οι εγκληματισμένοι, οι πλήρως προσαρμοσμένοι στις συνθήκες της πόλης. Οπότε, εάν δεν υπάρξουν καθοριστικές εθνικές και κοινωνικές αλλαγές στην πορεία τους, δεν θα συμβεί καμία ανατροπή. Η τραγική, επομένως, γενιά είναι οι τελευταίοι γηνενείς. Ως πρόβλημα, θα πάψει να υπάρχει μόνο όταν πάψουν να υπάρχουν και αυτοί. Θα ήταν όμως και άδικο και κυνικό να περιμένουμε ναλυθεί έτσι. Βέβαια, όποια μέτρα και να ληφθούν από την πλευρά της πολιτείας ή των τοπικών φορέων ή της Εκκλησίας, δεν θα είναι παρά μπαλώματα σε αμπέχονο σκοτωμένου φαντάρου. Μέχρι να «φύγει» και ο τελευταίος, το πρόβλημα θα παραμένει. Θα βρίσκεται συμπυκνωμένο στη σιωπή των γέρων τη στιγμή που βγαίνουν από την πόρτα τους και την ακούν να κλείνει πίσω τους. Γιατί

οι φλέβες τους είναι δεμένες στο κατώφλι του σπιτιού τους, κι όταν τους ξεσπινώνουν οι φλέβες κόβονται και οι περισσότεροι πεθαίνουν από ακατάσχετη ψυχορραγία. □

Η υπέσχιση γιαγιά Καλλιόπη Μουσαφίση, έξω από το παραδοσιακό κατάστημα της θυγατέρας της στους Καλαρύτες.

ΣΤΟΥΣ ΚΑΛΑΡΡΥΤΕΣ

Δίημερο «Μνήμης, τιμής και ευγνωμοσύνης», διοργανώνουν το Σαββατοκύριακο 8 και 9 Ιουλίου στους Καλαρύτες η Κοινότητα και οι πολιτιστικοί σύλλογοι Καλαρρυτών, η Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων και η ΤΕΔΚ Ιωαννίνων. Οι εκδηλώσεις, που θα ξεκινήσουν στις 5:30 το απόγευμα του Σαββάτου και θα ολοκληρωθούν την Κυριακή το μεσημέρι, μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν δρόμο τιμής (ο γύρος των Καλαρρυτών), ομιλία από την ιστορικό Μαίρη Ζάγκλη-Μπόζιου, θεατρική παράσταση από το ΔΗΠΕΘΕ Ιωαννίνων, επιμνημόσυνη δέηση και κατάθεση στεφάνων στο Ηρώο Καλαρρυτών, απονομή τιμητικής πλακέτας σε καλαρρυτιώτες μουσικούς, εμφάνιση χορευτικών πολιτιστικών συλλόγων Καλαρρυτών και καλαρρυτιάτικο λαϊκό γλέντι.

Από την εφημερίδα **η Πρέβεζα** της 5-7-06

Ο νερόμυλος του Συρράκου

σε φωτογραφία του 1977.

Το πλύσιμο των μάλλινων κιλιμιών
και σκεπασμάτων με φλόκο στο μαντάνι
ακολουθεί το στέγνωμα.

Τα μάλλινα απλώνονται επάνω
στους θάμνους, στους βράχους
και στα πεζούλια.

